

Befolkningssspørgsmaalet i Frankrig.

At Befolkningens Tilvæxt i Frankrig foregaar med en højst mærkværdig Langsomhed, er en velbekjendt Sag; der er skrevet og talt meget om den; den har været Gjenstand for de mest forskjellige Domme. I de sidste Maaneder har der imidlertid været talt ganske usædvanlig meget om den. Det er Léonce de Lavergne, der har Æren af at have bragt nyt Liv i Diskussionen. I Avgust tilskrev han Ugeskriftet «l'Economiste français» et Brev om denne Sag. Brevet gjorde uhyre Opsigt: det gamle hæderlige Maanedsskrift «Journal des Economistes», det unge livligere Fjortendagsskrift «la Réforme économique», det ovenfor nævnte Ugeskrift og forskjellige Dagblade have helliget dette Brev en Mængde kortere eller længere Artikler. Ogsaa «Nationaløkonomisk Tidsskrift» bør meddele sine Læsere, hvad Brevet gik ud paa.

Allerede for tyve Aar siden gjorde L. de Lavergne i en Artikel i «Revue des deux Mondes» (1. April 1857) opmærksom paa de sørgelige Kjendsgjæringer, den franske Folketælling af 1856 havde bragt for Dagen. Befolkningstilvæksten havde altid været mærkelig langsom i Frankrig, men i Femaaret 1851—56 antog denne Langsomhed ligefrem Karakteren af en «véritable désastre». I de følg-

ende Aar var der nogen Fremgang; men saa kom Krigen i 1870, der i 1870—71 bragte et Overskud af Dødsfald over Fødsler paa 550,000. Aaret 1872 bragte paany nogen Fremgang: Fødslerne tog til, Dødsfaldene af, og Ægteskaberne naaede et hidtil ukjendt Tal. Men denne Fremgang var af kort Varighed: som det ses af «l'Annuaire de l'économie politique» for 1876 er Forholdene i 1873 meget ugunstigere end i det foregaaende Aar:

	1872	1873
Fødsler	966,000	946,364
Dødsfald	793,064	844,588
Overskud	172,936	101,776

Fødslernes Antal er altsaa taget af og Dødsfaldenes til; Overskudet af Fødsler er kun lidt over 100,000; og i 25 Departementer er der endog et Overskud af Dødsfald, navnlig i Normandiet, medens Bretagne udmærker sig ved Overskud af Fødsler. En Undersøgelse af Aarsagerne til Befolkningens langsomme Tiltagen er af den yderste Vigtighed: det er Nationens Existens, det drejer sig om: «il n'y a pas de pire disette pour un État que celles des hommes», har Rousseau med Rette bemærket.

Saavidt Léonce de Lavergne.

For at Læseren kan gjøre sig en Forestilling om, hvor god Grund Lavergne har til at fremdrage denne Sag, skulle vi her meddele nogle Tal, der ville gjøre det indlysende, hvor enestaaende langsom Befolkningens Tiltagen er i Frankrig. Antony Roulliet har anstillet meget fuldstændige Undersøgelser over det Tidsrum, Befolkningen i forskjellige Lande behøver til at fordoble sig. 26 evropæiske Stater have været Gjenstand for hans Undersøgelser i Tidsrum paa tilsammen 807 Aar eller gjennemsnitligt 31 Aar for hver Stat. Ingen tidligere

Undersøgelse af de herhen hørende Forhold har naaet en saa stor Fuldstændighed; alligevel er det selvfølgelig, at Roulliets Resultater ikke kunne betragtes som ubetinget afgjørende, bl. A. fordi han kun har taget Hensyn til Forholdet mellem Fødsler og Dødsfald og har ladet Forholdet mellem Indvandring og Udvandring ude af Betragtning, og navnlig fordi det brugte Materiale ikke kan være fejlfrit. Roulliet paaviser, at den franske Befolkning i Tidsrummet 1871—75 kun har haft en aarlig Tilvæxt af 0,05 pCt., hvorefter den vilde udkræve 1,380 Aar for at fordobles. I ingen anden evropæisk Stat finder man en lignende Langsomhed. Følgende Tal vise Forholdene efter 1870 i forskellige Lande^{*)}:

	I Aarene	Aarlig Tilvæxt paa 100 Beboere.	Befolkningens Fordobling ved Overskud af Fødsler
Frankrig	1871—75	0,05	1,380 Aar.
Irland	1874—75	0,30	230 —
Schweiz	1871—73	0,45	153 —
Portugal	1861—70	0,52	132 —
Storbritannien	1871—75	0,60	111 —
Italien	1871—75	0,61	108 —
Østrig	1871—75	0,69	100 —
Tyske Rige	1871—73	0,70	98 —
Rumænien	1871	0,72	96 —
Spanien	1861—70	0,72	96 —
Grækenland	1861—70	0,73	94 —
Holland	1871—74	0,80	87 —
Belgien	1871—75	0,87	85 —
Serbien	1871—74	0,91	75 —

^{*)} For Portugals, Spaniens, Grækenlands, Norges og Ruslands Vedkommende har man maattet tage Opgjørelserne fra et tidligere Tidsrum end 1870.

	I Aarene	Aarlig Tilvæxt paa 100 Beboere.	Befolkningens Fordobling ved Overskud af Fødsler
Danmark	1871—74	1,14	60 —
Norge	1861—70	1,21	57 —
Sverig	1871—75	1,27	54 —
Rusland	1861—68	1,30	51 —
England	1871—75	1,38	50 —

Som man ser, indtager Frankrig en i højeste Grad mærk- værdig Stilling. — Gaa vi [nu tilbage til Tidsrummet 1861—70, bliver Frankrigs Stilling ganske vist betydeligt bedre, forsaavidt det i dette Tidsrum kun behøver 265 Aar for at faa sin Befolkning fordoblet; men det staar dog fremdeles nederst af alle evropæiske Stater. Det Samme er Tilfældet i Tidsrummet 1851—60. Ogsaa i Tidsrummet 1841—50 staar Frankrig nederst; men For- doblingsperioden er her kun 168 Aar. Vi maa gaa helt tilbage til Aarhundredets første fire Decennier, naar vi ville finde en Forandring i dette Forhold, og selv da er denne højst ubetydelig. England, derimod, fastholder gjennem hele Aarhundredet sit høje Standpunkt, omend Befolkningstilvæksten her tidligere ikke var fuld saa hurtig som nu. Medens 26 evropæiske Stater, efter Roulliets Beregninger, gennemsnitligt behøve 100 Aar for at Be- folkningen kan fordobles alene ved Fødselsoverskudet, og medens England hertil behøver 50 Aar, behøver Frankrig — 1,380 Aar!

Til disse Resultater føre Roulliets Beregninger os altsaa. Andre Statistikere have beregnet ganske andre Tal: Maurice Block opgiver andre i sin «Statistique de la France», og Bertillon atter andre; ja, man kan uden Overdrivelse sige, at alle de forskjellige statistiske Under- søgelser have ført hvert til sit Resultat. Altsaa kan der

ikke lægges nogen Vægt paa selve Tallene; men saa meget fremgaar dog med Sikkerhed af alle Undersøgelserne, at Befolkningens Tilvæxt i Frankrig er exempellos langsom, saa langsom, at den nærmer sig Stillestaaen eller vel endog Aftagen. Hvad er nu Grunden hertil? Ved L. de Lavergnes Svar paa dette Spørgsmaal skulle vi ikke standse: de Aarsager, hvortil han henviser (— Frankrigs talrige Krige, Militærvæsenet, Skatterne, de trykkede økonomiske Forhold osv. —), forslaa ikke til at forklare det ejendommelige Fænomen, eftersom de ikke ere karakteristiske for Frankrig, men gjenfindes i Lande, hvor Befolkningen er i rask Tilvæxt. Hvad der derimod er mere ejendommeligt for Frankrig, og saaledes bedre skikket til at forklare Fænomenet, er Tilbøjeligheden til ved visse «præventive Midler» at undgaa de Byrder, en talrig Børneflokk paalægger Forældrene.

Anvendelsen af de meget omtalte «præventive Midler» er meget forskjellig i de forskjellige Egne og Samfundslag. Det allerlavest staaende Proletariat, Tiggerne og de slettest stillede Landarbejdere anse det ganske vist ikke for Umagen værdt at betjene sig af dem. Derimod bruger, — i nogle Departementer, i andre derimod ikke —, den franske Selvejrbonde dem: han vil ikke have, at der skal være for Mange om at dele, hvad han efterlader sig. Den samme Forsynlighed vises af mange Arbejdere i Byerne. Men det er dog navnlig Middelklasserne, der vogte sig for den Luxus at faa mange Børn. «Ethvert Barn til», siger Yves Guyot i en Artikel om denne Sag, «er en tung Byrde. Barnet skal opdrages; men i Frankrig mener de fleste velstaaende Folk, at der kun er én Opdragelse der passer sig for deres Sønner: det er at studere Græsk og Latin, ikke i den Hensigt virkelig at lære disse Sprog,

men for at opnaa Diplom som «bachelier» (Student). Saadant et Diplom er omtrent det Samme som et Bevis for, at man hører til det gode Selskab. Derhos er det nødvendigt at forskaffe sig et saadant Bevis paa, at man er traadt ind i Mandarinatet, hvis man vil være Læge, Advokat eller beklæde forskjellige Embeder. Denne Opdragelse er imidlertid langvarig; den tager mindst 8 Aar. Den unge Mand, der har løst sit akademiske Borgerbrev, er alligevel fremdeles ude af Stand til at tjene en Skilling. Hvis han vælger en af de saakaldte liberale Professioner, maa han endnu vente 7, 8 Aar, inden han kan tjene Noget. At fabrikere en Læge koster mindst 30,000 fr.; at fabriken Advokat er lidt billigere; men man tjener ikke Penge, blot fordi man har faaet Titel af Advokat; i Paris maa Advokaten i Almindelighed vente omtrent til sit fyrretyvende Aar, inden han kan opnaa en sikret Stilling, og det er en udbredt Mening, at man ikke bør slaa ind paa denne Vej, medmindre man har mindst 10,000 fr. i Rente. Alle de «liberale Professioner» ere overfyldte. At opnaa et Statsembede er ikke lettere: uden Protektion opnaar man vanskelig en Plads som ugageret Voluntør, hvorfra man kan stige op til et beskedent slet lønnet Embede. Man tilbringer sin Ungdom i en fortrykt Stilling, og man gjør Regning paa at gjøre et Parti, hvorved man kan opnaa et behageligere Liv; men Ægteskabet vil kun give Velstand paa Betingelse af, at Familien ikke bliver for talrig; ellers bliver det til Nød og Elendighed».

Denne Skildring, der paa forskjellige Punkter minder om vore hjemlige Forhold, viser vel, at det er kostbart at have mange Sønner; men dette er jo ikke ejendommeligt for Frankrig. At det er endnu kostbarere at have mange Døtre, er rigtignok heller ikke noget Særkjende

for dette Land; men karakteristisk for de højere Klasser og Middelklasserne i Frankrig er den Opfattelse, man dér har af Ægteskabet, og den Betydning, der dér tillægges Spørgsmaalet om Medgift. Den unge Mand, der gifter sig, gjør det for at faa et Tillæg til sin Gage: Medgiften er Hovedsagen; den unge Dames øvrige Egenskaber tages der kun et underordnet Hensyn til. Har Forældrene 3, 4 eller flere Døtre, ville disse i de fleste Tilfælde ikke kunne faa en anstændig Medgift, og de kunne følgelig ikke finde Mænd eller i alt Fald ikke gjøre et nogenlunde ordenligt Parti. Blive de alligevel gifte, og det med en Mand, der ikke selv har Formue, vil det, efter de i Frankrig herskende Begreber, være nødvendigt for Ægtefolkene kun at faa det mindst mulige Antal Børn. Medgiftsspørgsmaalet spiller her en afgjørende Rolle for de unge Damer, og ogsaa hvad Sønnerne angaar er disses fremtidige Existens, i højere Grad end Tilfældet er i forskellige andre Lande, baseret paa den Arv, de modtage efter Forældrene. Frankrig danner i saa Henseende en Modsætning til England og i endnu højere Grad til Amerika: i Amerika skaber den unge Mand selv sin Stilling; i Frankrig modtager han den af sine Forældre. Statistiken udviser overhovedet, at i Frankrig er Tallet paa dem, der udelukkende leve af deres eller deres Kones Formue, ganske uforholdsmæssigt stort. Og de Forældre, der udelukkende leve af deres Rentepenge, ønske kun at faa saa mange Børn, at disse kunne bevare samme Stilling som hine.

I de her berørte Forhold ligger der en Opfordring til at begrænse Børnenes Antal. I andre Lande er denne Opfordring neppe tilstede paa samme Maade; i alt Fald mangler man Selvovertindelse eller Lyst eller maaske Er-

faring til at betjene sig af det Middel, hvoraf Fransk-mændene betjene sig. I Frankrig har den almindelige Bevidsthed fuldstændig forsonet sig med dette Middel: man betragter det ikke som «umoralsk», men mener tvært imod, at det er utilgiveligt uforstandigt ikke at benytte sig af det. Resultatet er blevet det af L. de Lavergne paapegede: en forbavsende svag Børneproduktion. Men er dette en Ulykke eller maaske ikke snarere et Gode?

L. de Lavergne slutter sig til Rousseau og tilraaber sine Landsmænd: faites des enfants! Ret har han utvivlsomt deri, at de bestaaende franske Befolkningsforhold vidne om en sygelig Tilstand. Men Midlet herimod? I den tidligere nævnte Artikel i «Revue des deux Mondes» af 1857 har Lavergne selv angivet det: det, hvorpaa det kommer an er ikke direkte at forøge Befolkningen; det er Forøgelsen af Subsistensmidlerne der skal tilstræbes. Paa dette Punkt have ogsaa Andre lagt Vægt: saaledes Ingeniøren Léon i en lille Artikel i Oktoberhæftet af «Journal des Economistes», hvor han anbefaler Staten at skænke Agerbruget nogen Opmærksomhed, og Jos. Garnier, der finder at Frankrigs langsomme Befolkningstilvæxt er ganske i sin Orden, i en lille Meddelelse om Lavergnes Brev til «l'Académie des sciences politiques et morales». I flere Departementer i Frankrig — navnlig i dem, til hvilke Pattedørene udføres fra Paris — er Dødeligheden mellem Børn foruroligende stor, og overhovedet staar Frankrig i saa Henseende ikke saa højt som det kunde og burde; — men naar Børnene strax eller dog kun faa Aar efter Fødslen dø bort, vilde det ganske vist være bedre slet ikke at sætte dem i Verden. Den ovenfor citerede Yves Guyot har utvivlsomt Ret i, at det, der bør attraas, ikke direkte er en større Børneproduktion: vil

man raade Bod paa de efter vor Mening sygelige franske Befolkningsforhold, maa man fremfor Alt se at formindske Dødeligheden mellem Børn og overhovedet se at hæve den gjennemsnitlige Levedygtighed op til et højere Niveau. Dernæst vilde det have sin store Betydning, om de højere Klassers og Middelklassens Tilbøjeligheder kunde forandres saaledes, at man hellere vilde skabe sig selv sin Stilling end modtage den ved Arv, altsaa saaledes at det af En selv Producerede fik en større Betydning og det ved Arv Modtagne en mindre end nutildags. —

Foruden til Yves Guyots Artikel, der findes i «la Réforme économique», skulle vi, i Anledning af denne Sag, henvise Læserne til nogle Artikler i «l'Économiste français». Dr. Léon Vacher har bl. A. her gjort Sagen til Gjenstand for en indgaaende Behandling. Han viser først, at der dog i 1874 og 1875 er nogen Fremgang i de franske Befolkningsforhold, men skynder sig med at tilføje, at man vel bør vogte sig for at raabe Victoria, da Frankrig fremdeles staar langt tilbage for de andre evropæiske Nationer. Den langsomme Befolkningsstilvæxt i Frankrig medfører bl. A., at Frankrig aarlig kun kan udskrive det halve Antal Rekruter af, hvad Tyskland kan udskrive, — et Forhold, der formentligt maa fremkalde militære Betæneligheder. Efter at have anstillet en Del Betragtninger herover og fremført en Del Tal til Belysning heraf, gaar han over til Omtalen af de formentlige Aarsager til den langsomme Befolkningsstilvæxt. Disse Aarsager ere af dobbelt Art: de Aarsager, der bevirke Fødslernes Faatallighed, og de Aarsager, der bevirke stor Dødelighed; disse sidste kunde vel for en Del fjernes eller mildnes ved en forstandig hygiejnisk og økonomisk Lovgivning.

Der indgaas i Frankrig forholdsvis færre Ægteskaber end i andre Lande. De illegale Forbindelser kunne ikke veje op herimod, thi af dem fremgaar der forholdsvis meget faa Børn, og de uægte Børn, der fødes, ere underkastede en særlig stor Dødelighed: Dødeligheden mellem de uægte Børn er i det første Aar to Gange større end mellem ægte. Der indgaas saa faa Ægteskaber i Frankrig, dels fordi Medgiftsspørgsmaalet — som ovenfor antydet — vanskeliggjør Indgaaelsen af Ægteskab, dels fordi de mere dannede Klasser stedse mere føle sig skræmmede af de Gener i forskjellig Retning, der følge med de lovbundne Forbindelser. «Cølibatet» — en mindre træffende Betegnelse forøvrigt — tager stedse til, og hermed følger en Aftagen i Fødslernes Antal. Det gejstlige Cølibat, der i det Højeste omfatter 180,000 Personer, spiller her ikke nogen særlig fremtrædende Rolle; men det Cølibat, der bestaar i Indgaaelsen af illegitime Forbindelser, breder sig stedse mere og spiller en stedse mere fremtrædende Rolle. «Den letfærdige Literatur har fundet Behag i at beskrive denne Form for Nutiden Cølibat; men den fortjener ogsaa Økonomernes Opmærksomhed. Det er et Faktum, som Sædelighedspolitiets Opgivelser have slaet fast, at medens Tallet paa de indskrevne Fruentimre hver Dag tager af i de store Byer, tager Tallet paa de saakaldte holdte Fruentimre til. Navnlig i de sidste 25 Aar har denne Bevægelse været kjendelig. Men disse Forbindelser ere væsenlig ufrugtbare, og de tilføje de legitime Forbindelsers Frugtbarhed et dødeligt Slag. Hvad der bliver af de ikke ægteskabelige Forbindelsers sørgelige og sjeldne Frugter, er bekjendt: kommer der et Barn til Verden, sendes det bort til et af disse Departementer, hvor Ammerne — de

saakaldte *faisseuses d'anges* — drive deres Haandtering. Døden er her sikker: der har været Aar, i hvilke 90 pCt. af de uægte Børn ere døde i det første Aar. Ved nogle Lovbestemmelser af 1874 har man dog søgt at raade Bød paa dette Forhold».

Altsaa: Cølibatet griber om sig, og Ægteskaberne blive i en tilsvarende Grad sjeldnere. Men ikke nok hermed: de forholdsvis faa Ægteskaber, der indgaaes i Frankrig, ere kun lidet frugtbare. Der mangler ikke Meget i, at den ægteskabelige Frugtbarhed i andre af Evropas Lande er henved to Gange større end i Frankrig, og i Frankrig selv er denne Frugtbarhed i Aftagen. Efter Opgivelser fra 1765 var den ægteskabelige Frugtbarhed dengang $\frac{1}{3}$ større end nu; hvor stærk Tilbagegangen har været i dette Hundrebaar, vil fremlyse af følgende Tal:

	Gjennemsnitl. Befolkning	Ægte Fødsler	Fødsler pr. 10,000 Indr.
1819—32	31,446,298	990,670	287
1833—46	33,990,670	902,947	265
1847—60	35,962,396	885,419	246
1861—70	38,067,064	916,511	241
1871—74	36,102,921	890,000	247

Fremgangen i de sidste Aar, der har været ledsaget af en ubetydelig Nedgang i Tallet paa uægte Fødsler, er for ringe og for usikker, til at der kan bygges Forhaabninger paa den.

De franske Ægteskaber ere, som sagt, langt mindre frugtbare end Ægteskaberne i andre Lande, f. Ex. England og Tyskland. Og hertil kommer: i disse andre Lande føde Enkerne og Pigerne flere uægte Børn — relativt taget — end i Frankrig. Det kan altsaa siges ganske i Almindelighed, at de franske Kvinder ere mindre

frugtbare end de engelske og tyske. Denne Kjendsgjærning er ikke af ny Dato; den omtales allerede af Tacitus, der fortæller os, hvorledes det i Germanien betragtes som en Skam og Forbrydelse frivilligt at begrænse Børnenes Tal. Man har villet forklare den ved at henvise til Franskmændenes Irreligiøsitet og man har villet støtte denne Forklaring ved den Paastand, at i de Departementer (navnlig Bretagne), hvor Religiøsiteten er mere udviklet, findes der et Fødselsoverskud, hvorimod der findes Overskud af Dødsfald, dér hvor Religiøsiteten er mindre udviklet (f. Ex. i Normandiet). Der hører dog ikke megen Skarpsindighed til at se, at denne Forklaring ikke duer: de franske Adelslægter, der formenes fortrinsvis at have bevaret de religiøse Traditioner, ere netop i en særlig Grad utilbøjelige til at finde sig i de Byrder, en stor Familie paalægger. Gjennemgaar man Alm. de Gotha, kommer man til følgende Resultater, som vi anføre ikke som Bevis men som et ikke aldeles intetsigende Kuriosum:

	Antal af Adelslægter	Antal af Børn	Antal af Børn pr. Familie.
Frankrig	74	201	2,7
Italien	56	176	3,0
England	28	137	4,9
Tyskland	166	786	4,8
Rusland	13	67	5,1

Medens Hertugerne og Greverne af Fitzgerald, Hamilton Argyll, Pökler optræde med 11, 12 ja 18 Børn, maa man blandt de franske Adelslægter lede længe, inden man finder 5 Børn. I Frankrig uddør derfor den ene Adelslægt efter den anden.

Efter Vachers Mening vil en samvittighedsfuld Undersøgelse af Aarsagerne til den franske Befolknings

Stillestaaen føre til det Resultat, at det eneste økonomiske Faktum, der staar i et bestemt Forhold til Svingningerne i Befolkningsstilvæksten, og som er i Stand til at at forklare disse rationelt, er: Jordens Udstykning. Vacher har udarbejdet en tabellarisk Oversigt over Befolkningens Tilvæxt og Jordens Udstykning i Frankrigs forskjellige Egne, hvoraf han uddrager følgende efter hans Mening foruroligende, Konklusion: hvor Jordejendommen er samlet paa faa Hænder, tager Befolkningen til; hvor Jorden er stærkt udstykket, tager Befolkningen af eller er stationær. Til dette Resultat, der staar i bestemt Strid med den af Mange hyldede Mening, at Jordudstyknings og Proletariat følges ad, er Vacher kommen efter en statistisk Undersøgelse, som vi ikke her kunne gjengive. At Sagen ikke bør og ikke kan afgjøres *a priori*, men kun efter en statistisk Undersøgelse, er sikkert; men et andet Spørgsmaal er, om Vachers Undersøgelse er tilstrækkelig omfattende; dette turde være tvivlsomt. Er der imidlertid en nødvendig Forbindelse imellem Jordudstyknings og Befolkningsstilvæksten, er det selvfølgelig, at en Lovforandring, der berørte Jordudstyknings, vilde influere paa Befolkningsstilvæksten. At denne til en vis Grad berøres af Lovens Bestemmelser, kan neppe betvivles.

Vachers Artikel har, i samme Tidsskrift, bl. A. fremkaldt et Svar fra Anatole Leroy-Beaulieu, der med Rette minder om, at man tidligere angav de romerske *latifundia* som Aarsag til Romerrigets Affolkning. Ogsaa i Spanien have de store Ejendomme paa visse Steder været ledsaget af Affolkning. Og i England, hvor Latifundievæsenet har grebet saa stærkt om sig, er Totalbefolkningen vel overordenlig tæt, men Landet er for-

holdsvis svagt befolket, paa mange Steder svagere befolket end Landet i Frankrig. Dette er ikke saa besynderligt: med de store Ejendomme følger — ikke nødvendigvis, og ingenlunde altid — men ofte den store Drift, med de smaa Ejendomme den lille Drift, og den lille Drift bruger ikke saa meget Maskiner og dyrkes almindeligvis mere intensivt, kræver altsaa forholdsvis flere Arme. Den store Drift er ofte forholdsvis mindre Agerbrug og kjender forholdsvis mere til Skovdrift og Græsdrift. «Vi berøre vistnok her en af de mindst bemærkede Aarsager til visse Departementers, navnlig det gamle Normandies, Affolkning: Græsset afløser her Kornet, og Landbruget kræver følgelig færre Arme. I Calvados, det af de franske Departementer der affolkes hurtigst, er en stor Mængde Jorder blevne *couchées en herbe*, som man siger. I de sidste 20, 30 Aar have store og smaa Bønder foretaget denne Transformation, og Befolkningen er sikkert blevet berørt heraf. I andre Departementer ses det Tilsvarende: tiltagende Befolkning og mere intensiv Drift».

A. Leroy-Beaulieu henleder Opmærksomheden paa et Punkt til: Bretagne og Normandie afvige ikke blot fra hinanden derved, at de kjønslige Forbindelser hist ere frugtbare og her ufrugtbare; de afvige næsten i samme Grad fra hinanden med Hensyn til Forholdet mellem mandlige og kvindelige Fødsler. Det er som bekjendt en Regel, at hine ere talrigere end disse, og i Frankrig taget *en bloc* finde vi 105 mandlige Fødsler paa 100 kvindelige; men i Calvados, hvor Befolkningen tager stærkest af (et aarligt Overskud af Dødsfald paa 2,000) fødes der betydeligt flere Piger end Drengene: i 1874 fødtes her, af Ægtefødte, 4,197 Piger og 4,104 Drengene, og af Uægtefødte henholdsvis 497 og 463. I 28 Departe-

menter er der et Overskud af Pigefødsler. I Bretagne, derimod, hvor Befolkningen tager forholdsvis stærkt til, er Overskudet af mandlige Fødsler ogsaa forholdsvis stærkt nemlig 107 Drengene paa 100 Piger. Flere Departementer fremvise dette Forhold: faa Fødsler, mange Piger; mange Fødsler, faa Piger. Hertil kan føjes den Oplysning, at samtidig med at Befolkningstilvæksten er taget af, er Overskudet af Drengefødsler ogsaa taget af: tidligere var Forholdet: 106 Drengene : 100 Piger; nu 105 : 100. — Man kan naturligvis baade i og udenfor Frankrig finde modsatte Forhold (Departementet Meurthe - et - Moselle, der synes at være henvist til Polygamiet, har 25 pCt. flere Pigefødsler end Drengefødsler!), og Leroy-Beaulieu er tilstrækkelig forstandig og forsigtig til ikke at uddrage bestemte Konklusioner af de af ham meddelte Tal; men det kunde dog fortjene en Undersøgelse, om der er nogen Correlation mellem Befolkningens aftagende Frugtbarhed og Drengefødslernes Aftagen, eller om man her kun har at gøre med Tilfældigheder.